

PREVARE NA INTERNETU

„OŠ Dušan Radonjić“

- Facebook ima 1.71 milijardu korisnika koji su aktivni svakog meseca, Twitter 313 miliona. Zbog ogromnog broja korisnika, društvene mreže su raj za prevarante. Oni će probati da vas namame da kliknete na "vest" senzacionalističkim naslovima ili najnovijim emotivnim pričama. Ponekad "vest" baziraju na nekom skorašnjem dešavanju vezanom za javne ličnosti, a nekada potpuno izmisle "šokantnu vest". Motiv je najčešće - ostvariti finansijsku korist.
- Prevaranti koriste različite taktike prevare: pretvaraju se da su žrtve ili članovi porodice koja je doživela tragediju, prodaju suvenire i razne proizvode navodno u humanitarne svrhe, pretvaraju se da su vaši prijatelji i da im hitno treba novac itd.

- **PAZITE NA ŠTA KLIKĆETE**

- Možda ste nekad naišli na lažni video ili vest koja kruži društvenim mrežama nakon nekog izuzetno popularnog društvenog događaja (na primer Anastasijin rođendan, Đokovićeva svadba i slično). U postu se traži da korisnik najpre šeruje sadržaj kako bi mogao da ga pregleda. Nakon što šeruje, biva preusmeren na stranicu na kojoj se od njega traži da popuni upitnik pre nego što pregleda sadržaj. Deluje bezazleno, a u stvari nije. Pomoću upitnika prevaranti dobijaju osetljive informacije koje mogu kasnije iskoristiti za phishing napade, krađu identiteta i druge prevare. Pored prikupljanja osetljivih podataka, prevaranti zarađuju novac za svaki popunjeni upitnik i mogu prodati informacije drugim prevarantima.

- Postoje brojne varijante ovakvih prevara, nije uvek u pitanju upitnik. Ponekad, od korisnika se traži da preuzmu plug-in kako bi mogli da pogledaju video. "Plug-in" je u stvari maskirani malver. Najčešće je u pitanju spyware koji kada se instalira skuplja podatke o bankovnim računima i sve druge informacije koje se mogu iskoristiti za krađu identiteta.
- Nešto slično dešava se i na sajtovima sa Live streamingom: 50% oglasa na sajtovima sa besplatnim live streamingom je maliciozno
- Pored instaliranja malvera, prevaranti imaju i druge ciljeve. Nekada korisnik biva preusmeren na sajtove za odrasle kako bi se povećao saobraćaj, odnosno broj poseta, a nekada vas navode da instalirate zaražene Facebook aplikacije koje krađu lične podatke.

- KAKO PREPOZNATI OVU PREVARU?

- Budite skeptični. Samo zato što vam se vest pojavila ne znači da je legitimna. Nekada vaši prijatelji postanu žrtve prevare, prevaranti im preuzmu naloge, a vi to ne znate. Uvek proverite takve linkove pre nego što kliknete. To možete uraditi tako što ćete preći kursorom miša preko linka ili ako pogledate adresu linka ispod konkretnog Facebook posta. Posećujte samo poznate sajtove i sajtove u koje imate poverenja. Možete koristiti Norton Safe Search za proveru legitimiteta sajta.
- Budite veoma sumnjivi kada se od vas traži neka akcija (call to action) pre pregledavanja sadržaja. Uvek treba da se upali crvena lampica kada se od vas traži da podelite sadržaj pre nego što ga pregledate, kada treba da popunite upitnik ili da preuzmete neki softver.
- Ako vas interesuje da li se nešto iz naslova "vesti" zaista dogodilo, koristite pretragu kako bi bili sigurni. Ako je događaj izmišljen, u pretrazi će se pojaviti vesti da je izmišljen. Ako se stvarno dogodilo, u pretrazi će se pojaviti više vesti o tome. Jedan od sajtova na kome možete proveriti verodostojnost vesti je snopes.com.

- ŠTA DA URADITE AKO VAS PREVARE?
- Evo kako da smanjite štetu ako ste postali žrtva ove prevare:
- Uklonite spam "vest" iz vašeg news feeda kako neko drugi ne bi postao žrtva.
- Odmah promenite lozinku, čak iako mislite da nije kompromitovana.
- Ako ste instalirali maliciozni softver, uklonite ga pomoću ovog uputstva (staviti link).
- Skenirajte sistem! Nekada niste ni svesni da imate malver u sistemu.
- Napišite i javno objavite post kojim obaveštavate prijatelje da ste bili žrtva prevare i da nikako ne klikću na neuobičajene postove koji dolaze sa vaše stranice.
- Prijavite prevaru Facebooku ili Twitteru, odnosno društvenoj mreži na kojoj se prevara dogodila.
- 6 načina kako se vara na internetu
- 12. mart 2018. Aleksandar Mirković

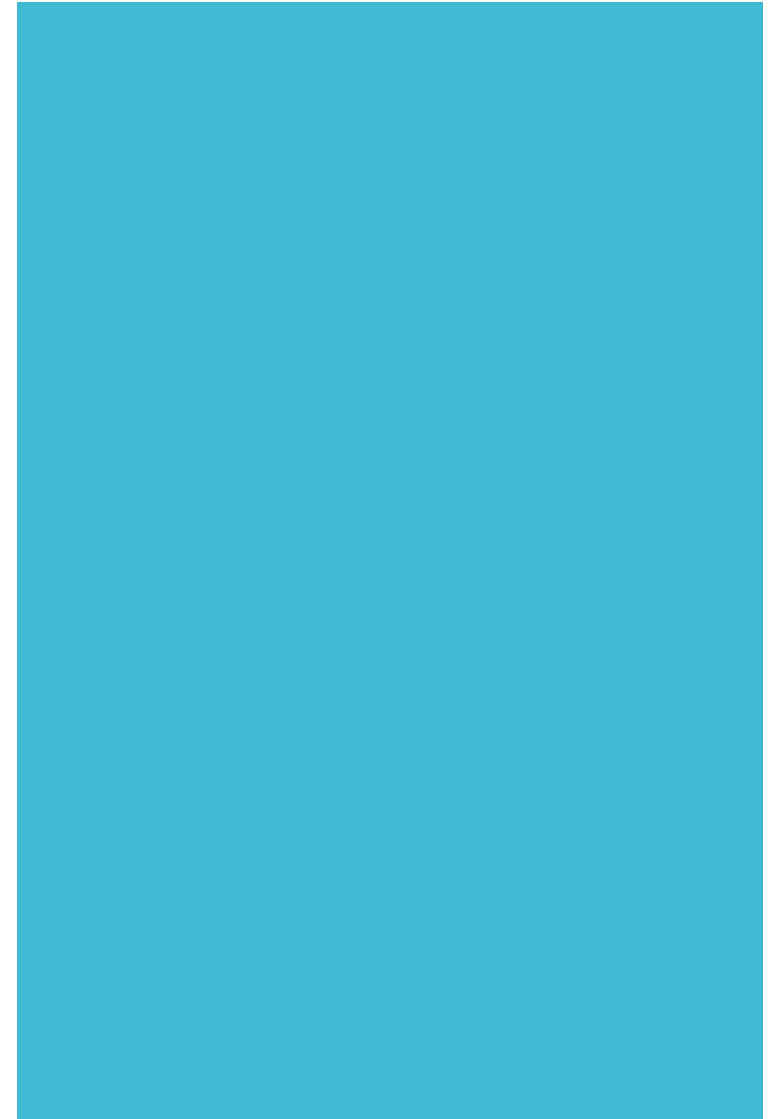
- Odlazak na internet je jednako opasan kao i šetnja po ulici, ako niste pažljivi možete da stradate. Predstavljamo vam najinteresantnije načine na koje se vara na internetu.
- 6 načina kako se vara na internetu prevare na netu phishing fraud
- Internet je fantastično mesto koje pruža skoro beskonačan izvor informacija, zabave, edukacije i još mnogo toga. Ipak, internet je u isto vreme i mesto susreta velikog broja ljudi, što znači da vrlo lako možete da postanete predmet neke prevare (kao i u pravom životu). Većina nas smatra sebe iskusnim korisnicima koje malo šta može da iznenadi, ali uvek se nađe neki domišljati prevarant koji može čak i najveće stručnjake da dovede u zabludu.

- Dakle, kako se vara na internetu? Lako!
- Kad govorimo o prevarama na internetu, one su tako smišljene da ih malo koji antivirus program može prepoznati. Oni pre svega računaju na ljudski faktor i veliki broj korisnika od kojih je za prevaru dovoljno nekoliko lakovernih. Srećom, neke od najpopularnijih prevara su na engleskom jeziku, što nama u Srbiji olakšava prepoznavanje.
- To ne znači da i mi kao nacija nismo lakoverni, naprotiv – još uvek se priča o najobičnijoj SMS prevari gde neko pošalje na nepoznati broj poruku da mu se preko pošte uplati hitno određena suma novca. Ako ste prevrnuli očima i pomislili kao se na to niko ne bi upecao, razmislite ponovo. Ti koji odu do pošte da uplate novac za prevaranta će isto tako da poslušaju sve što im kažu prevaranti na internetu.
- Krenimo redom, od najpoznatijeg primera, žive legende varanja, kralja otimanja novca lakovernima – nigerijskog princa!

- 1. Nigerijska email prevara
- Sada već legendarni način prevare je mail koji dobijete od člana kraljevske porodice ili nekoga iz nigerijske vlade koji vam se “u poverenju” obraćaju sa molbom da im pomognete pri transferu velike sume novca (obično miliona dolara), od čega ćete vi dobiti pozamašni deo. Potrebno je samo da platite sitne troškove kako bi se obavio transfer, ali šta je to naspram miliona koje ćete sigurno dobiti. I tako vi odlučite kao veliki dobrotvor (pare su vam sekundarne naravno) da pomognete nigerijskoj princezi koja samo vama veruje.
- Prvi put je potrebno nekoliko stotina dolara kako bi se potkupili neki ljudi, nakon toga je potrebno da pošaljete još malo para zbog plaćanja taksi, a onda je potrebno još malo para za proviziju banke... Jasno vam je gde to ide. Prevara ima svoje varijacije na temu, ali je osnova ista, nudi se velika svota novca, a zauzvrat se traži “simbolični iznos”.

- Pročitajte i: Preinstaliran malver pronađen u klasičnim telefonima
- Ova metoda je i dalje poznata kao Nigerijska prevara, iako su je do sada usavršili mnogi. Sigurno smatrate da nema šanse da neko poveruje u ovu priču, ali da nema efekta ne bi prevara i dalje trajala. Jednostavno se ide na masovni broj poslatih mailova, a dovoljno je da se upeca nekoliko njih i prevara se isplati.
- 2. Lažna devojka na sajtu za upoznavanje
- Nalazite se na sajtu za upoznavanje i nalećete na prelepu devojku, duhovitu i veoma zainteresovanu da vas upozna. Sve je spremno za upoznavanje, samo joj na žalost fali novca za kartu kako bi došla do vas. Nema veze, možda neki drugi put. Ipak, vi kao džentlmen joj velikodušno nudite da platite kartu. Ona popusti nakon nagovaranja, ali da bi krenula na put mora da plati nekoga da pazi na njenu mamu dok ona ne bude tu, nema veze platićete i to, i stanarinu i neke sitne račune... I taj dan konačno dođe, vi stojite na stanici i čekate sa cvećem da se pojavi ljubav vašeg života, samo što se to nikad ne desi jer ona ne postoji.

Ukoliko ikada naletite na fantastičnu, savršenu devojku na sajtu za upoznavanje, znajte da su velike šanse da je reč o slici neke anonimne manekenke, a da se verovatno dopisujete sa muškarcem prevarantom. Kada je nešto suviše dobro da bi bilo stvarno, velike su šanse da nije stvarno. Tinejdžerke kod nas su uprostile ovu metodu tražeći od zaljubljenih momaka dopunu za SMS "kako bi mogli da nastavite da se dopisujete". Generalno ova prevara postoji otkad je interneta, a bila je izuzetno popularna u vreme IRC chatova kada je bilo mnogo manje mogućnosti za proveru identiteta. Sada ukoliko sumnjate uvek možete da odete na Google image search i Facebook kako bi ustanovili da li je slika prava. A skoro nikad nije.

---

3. Internet prodaja

Sajtovi sa oglasima su veoma popularni kod nas, naročito jer u Srbiji i dalje funkcioniše nabavka tehnike preko Mađarske. "Subotička veza" i dalje perfektno funkcioniše, što otvara mogućnost brojnim prevarantima da ponude svoje proizvode i pošalju vam laptop u obliku cepanice ili cigle. Najveći sajtovi kod nas nude određeni nivo sigurnosti tako što svaki nalog koji prodaje nešto ima prikazan broj pozitivnih i negativnih komentara. Ukoliko je neko tek otvorio nalog, ništa do sada nije prodavao i nudi najnoviji Samsung Galaxy S9 za samo 200 evra (dobio poklon iz Nemačke a trebaju mu hitno pare), znajte da ćete biti prevareni.

- Pročitajte i: Phishing kampanje i matematički simboli
- Mnogi prodavci ne žele da dozvole otvaranje poslatog paketa pre isplate, ili čak neće ni da pošalju paket dok im ne legnu pare. To ne mora da znači da su prevaranti, već da su sami imali problem sa prevarantima koji uzmu paket, a ne plate ili vrate paket sa drugim proizvodom koji su vešto zamenili. Ovo su samo primeri iz Srbije, a tu su i prevaranti (obično iz Kine) koji preko eBaya, Amazona, Aliexpressa i drugih sajtova nude proizvode. Iz Kine zaista može da vam stigne ono što tražite, ali su prevare izuzetno česte, zbog čega je Aliexpress na meti američkih organa vlasti.
- 4. Phishing prevare
- Phishing je već primer ozbiljnije prevare koja može da navuče i iskusnije korisnike. Stigne vam email sa obaveštenjem da postoji problem sa vašim nalogom na nekom od poznatih sajtova. U mailu se kaže da je potrebno kliknuti na link kako bi se sprečilo da se vaš nalog ugasi. Vi naravno kliknete jer ništa ne sumnjate, ali umesto da se nađete na pravom sajtu link vas vodi na lažni koji često izgleda isto kao pravi. Ukoliko uneste informacije za logovanje vi praktično šaljete svoje informacije prevarantima koji na taj način dobijaju pristup vašim naložima.

- Ukoliko vam je sumnjiv sadržaj maila pogledajte pažljivije adresu sa koje je poslat. Često se desi da je u pitanju neka "ličić-a-nije" adresa poput e-bey, yohoo... Odmah će vam biti jasno da neko pokušava da vas prevati sa phishing prevarom. Prevaranti idu čak toliko daleko da se potrudu da do sitnica iskopiraju izgled maila koji inače dobijate od banke. Ipak, često je dovoljno preći mišem preko linka kako bi videli url na koji vas upućuje. Vaš najveći phishing problem često može da bude obična brzopletost jer vam ne pada na pamet da je reč o prevari, jer to se nikad ne bi desilo vama.
- Pročitajte i: Otkriven „malware-as-a-service“ Mac napad
- 5. Nevolja na putovanju
- Varijacija na temu nigerijske princeze, ali sa obrtom koji je mnogo opasniji. U slučaju da su prevaranti došli do podataka nekog od vaših prijatelja na mail će vam stići poruka gde vam se lično obraća poznanik kako je opljačkao na putovanju i kako mu je hitno potrebno par stotina evra kako bi se vratio kući. Prevaranti su u mogućnosti da preuzmu nečiji Facebook nalog i koristeći informacije iz njega vešto sakriju prevaru.

- Dobra stvar za nas iz Srbije je što ove prevare obično stižu u obliku Google translate teksta koji je lako prepoznati kao prevaru. Ipak, i u tim slučajevima mnogi poveruju bar na sekund jer vam se prijatelj lično obraća za pomoć.
- 6. Čestitamo – osvojili ste premiju!
- I za kraj, legenda internet prevara – osvajanje miliona dolara na lutriji! Prisetite se koliko ste puta bili srećni dobitnik na lutriji koju niste igrali. Da je svaki od tih obaveštenja istinit do sada bismo svi bili milioneri. Iza ovih objava se kriju brojni načini prevare od linka koji inficira kompjuter virusom, phishing sajta ili klasične prevare koja od vas traži samo par stotina evra kako bi se platili troškovi obrade dobitka. U svakom slučaju, ova prevara je toliko naivna da onaj ko pomisli da je zaista postao milioner i treba da bude prevaren.

- Internet je pun prevara
- Budite uvek na oprezu, ne klikćite na gluposti i ne verujte nikome, čak ni najrođenijima – u slučaju da vam majka šalje mail na “tarzan engleskom” gde vas moli za pomoć, a ona pored vas, velike su šanse da to nije ona zar ne? I pored svega, neverovatno je da i dalje postoji lakoverni ljudi koji će rado dati svoje lične podatke i broj kartice. U vreme kriptovaluta, prevaranti su fokus prebacili i na ovu virtuelnu industriju. Lakovernih je i previše, nemojte postati biti jedan od njih.